

закріплений отриманням практичних навичок, перебуваючи у зелених кімнатах разом із досвідченими працівниками.

Психологічна підготовка суб'єктів здійснюватиметься за допомогою викладацьких та практичних вправ із застосуванням інноваційних методів, технологій та інтерактивних форм (ділові ігри, моделювання ситуації, тренінг) [2].

Також, одним із важливих аспектів є фази спілкування, що допомагають мати чітку послідовність дій, та діяти за певним алгоритмом аби дотримуватись принципів вже не тільки адміністративного права, а також поліцейської етики.

Науковці виділяють декілька фаз спілкування з дитиною, яка знаходиться у конфлікті із законом:

1. Попередня.

Ця фаза полягає у підготовці та зборі інформації, щодо опитуваного, тобто вивчення особи та особливостей, із якими можна стикнутись під час процедури. Також, на даному етапі слід перевірити справність апаратури, якщо така використовується, підготувати спеціальну кімнату та визначитись із колом осіб, котрі будуть присутні.

2. Вступна.

Передбачає знайомство, під час якого потрібно спілкуватись мовою, зрозумілою для дитини певного віку.

3. Фаза вільної розповіді.

На цьому моменті спілкування потрібно, щоб неповнолітній розповідав у своєму темпі всі події, про які один з учасників допиту запитував його, не перебиваючи.

4. Фаза детальних запитань.

Це фаза отримання від неповнолітнього суттєвих фактологічних відповідей.

5. Заключна фаза

Під час цієї стадії передбачено заспокоїти дитину, говорити на нейтральні теми та хвалити за її успіхи у наданнях показань, навіть якщо інформація, що була отримана, не є актуальною [3].

Отже, під час проведення опитування слід звертати увагу насамперед на вікову категорію, дотримання послідовності у виконуваних діях та для забезпечення правильності та умов законності потрібно підготувати кваліфіковані кадри.

---

1. Кодекс про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х. Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10> (дата звернення: 30.10.2021)

2. Професійна психологія в органах внутрішніх справ. Андросюк В.Г., Казміренко Л.І., Юхновець Г.О. Загальна частина: Курс лекцій. Київ : НАВСУ, 1995. 218 с.

3. Алгоритм дій працівників Національної поліції з суб'єктами, які здійснюють заходи щодо захисту дітей, постраждалих від насильства : методичні рекомендації. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 136 с.

Савенко Ганна Олександрівна
курсант факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування

науковий керівник:

Тінін Дмитро Геннадійович
викладач кафедри
тактико-спеціальної підготовки,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА КЛЮЧОВІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОПИТУВАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ

Участь дітей у кримінальному провадженні під час досудового розслідування є доволі проблемним аспектом, оскільки, незалежно від ролі неповнолітнього, потрібно знати як спілкуватися з дитиною, які саме особливості є в такому спілкуванні, та в якому психоемоційному стані перебуває особа.

Законодавець дав визначення терміну «неповнолітній» у ряді кодексів (наприклад, Сімейний Кодекс та Цивільний Кодекс України), посилаючись на ст. 3 Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК). Отже можна зрозуміти, що неповнолітня особа – це особа у віці до вісімнадцяти років. [1].

Проведення опитування неповнолітніх (свідків, жертв, правопорушників) не обмежується лише Кримінальним кодексом України, КПК та Кодексом України про адміністративні правопорушення, у яких перелічуються способи та методи спілкування з неповнолітніми. Законодавство включає також закони України «Про охорону дитинства», «Про органи та служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року та інші. Невід'ємною частиною нормативно-правового забезпечення опитування дітей як свідків та жертв злочинів, є функціонування «зелених кімнат», діяльність яких регламентують підзаконні акти – розпорядчі документи Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, спільні накази й інструкції міністерств та відомств тощо [2].

Метою впровадження дружньої до дитини «зеленої кімнати» є створення в процесі опитування (допиту) дитини, яка фігурує у кримінальних справах як потерпілий чи свідок, такої обстановки, що допомогла б мінімізувати повторну психологічну травму дитини.

Важливим є те, що такі кімнати створюються за прикладом кризових

кімнат, дружніх до дитини, за прикладом європейських. Уперше про такі кімнати було згадано у 2008 р. Департаментом кримінальної міліції у справах дітей, після чого були видані Методичні рекомендації щодо організації та функціонування «зеленої кімнати» для дітей, які потребують соціально-психологічного захисту. Відповідно до цих Методичних рекомендацій у «зелених кімнатах» має проводитися профілактична робота з дітьми віком від 5 до 18 років таких категорій: бездоглядні та безпритульні; які проживають у неблагополучних сім'ях; які систематично залишають сім'ї та навчально-виховні заклади; які займаються бродяжництвом і жебрацтвом; які стали жертвами насильства або самі вчинили насильство в сім'ї; які перебувають на обліку в органах внутрішніх справ; які вчинили адміністративні правопорушення; які вчинили суспільно небезпечні діяння до досягнення віку, із якого настає кримінальна відповідальність; які звільнені від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру; які вчинили злочин; які звільнені з місць позбавлення волі; які повернулись із спеціальних закладів соціальної реабілітації; які схильні до вжиття алкогольних напоїв, наркотичних та психотропних засобів. На жаль, до цього переліку категорій дітей не потрапили діти – жертви та свідки злочинів, особливо сексуального насильства та експлуатації.

Комунікація з дітьми у процесі кримінального провадження має декілька ключових моментів, що узгоджені з законодавчими актами Ради Європи та ратифіковані Верховною Радою України. Наприклад, керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо правосуддя, дружнього до дітей, а саме: в розділі IV «Правосуддя, дружнє до дітей, до, під час та після судового розгляду». Серед керівних принципів передбачено, що всі фахівці, які працюють із дітьми і для дітей, мають здобувати необхідну міждисциплінарну підготовку з питань прав і потреб дітей різних вікових груп, а також щодо процедур, що адаптовані до них, повинні бути навчені спілкуватися з ними в будь-якому віці та стадії розвитку, а також із дітьми, які перебувають в умовах особливої вразливості [3].

Підводячи підсумок можна сказати, що в даному контексті особливу увагу приділяють отриманню максимально достовірних свідчень від дітей.

Опитування дитини має проводитися кваліфікованими фахівцями, основним завдання яких є створення всіх можливих умов для отримання інформації від дитини, ведення бесіди таким чином, щоб дитина не відчувала психологічного тиску від самого працівника поліції чи психолога та, зокрема, від дорослих: батьків, родичів, викладачів, підозрюваних тощо.

Проте, не зважаючи на прогрес у процесі створення та провадження «дружньої до дитини зеленої кімнати», українське законодавство, зокрема Кримінальний кодекс та Кримінально-процесуальний кодекс України, є застарілими для вдосконалення проведення слідчих дій та залучення до них дітей. Аналіз чинного кримінально-процесуального законодавства України демонструє/доводить, що законодавці зосереджені на дотриманні

міжнародних стандартів, забезпечуючи безпрецедентний захист та розширюючи права правопорушників, а жертви злочинів, зокрема діти, які постраждали від злочинів, не отримують належної державної допомоги та уваги.

Тож можна робити висновок, що Україна стоїть на шляху покращення умов та засобів опитування неповнолітніх за європейськими стандартами, проте, задля досягнення цієї мети варто проводити зміни в самому законодавстві.

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України № 4651-VI від 13.04.2012. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

2. Методичні рекомендації щодо опитування дітей, що стали свідками та/або жертвами насильства, а також вчинили насильство: Метод. посіб. Автори-упоряд.: Д. Пурас, О. Калашник, О. Кочемировська; Т. Цюман; за заг. ред. Т. Цюман. К.: ФОП Клименко, 2015. 114 с. URL : <https://tm.coe.int/guidelines-druk-2-/168075de3b>

3. Методичні рекомендації щодо опитування дітей у межах розслідування: Метод. посіб. Автори-упоряд.: Г. Попов, І. Урумова, Т. Цюман; за заг. ред. Т. Цюман. Київ, 2021. 112 с. URL : https://rescentre.org.ua/images/Uploads/Files/child_witness_dl/Metod_recomendations_opytyvannya_ditey_UKR.pdf.

Садовий Ростислав Олександрович
курсант факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування

науковий керівник:
Миронюк Роман Вікторович,
професор кафедри адміністративного права,
процесу та адміністративної діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ОТРИМАННЯ ПОКАЗАНЬ ВІД МАЛОЛІТНІХ СВДКІВ І ПОТЕРПІЛИХ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ

Допит неповнолітніх підозрюваних, обвинувачених, свідків та потерпілих має деякі особливості, зумовлені віком, соціальними, морально-психологічними, тактичними особливостями допитуваних. Питання про процесуальний статус педагога та психолога, особливості їх залучення до слідчих дій за участю неповнолітніх на законодавчому рівні досі залишається невирішеним, а в науковому середовищі дискусійним.

Найбільш значуще та наочно проявляються вікові психологічні